

Klimat- och näringslivsdepartementet

Yttrande, Örnsköldsviks kommun, Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

Örnsköldsviks kommun har fått möjlighet att yttra sig över ”Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)”, och lämnar här kommunens synpunkter.

Örnsköldsviks kommuns yttrande har gjorts i nära dialog med en regional grupp bestående av representanter från kommuner i länet och Region Västernorrland och som referenskommun tillsammans med ett urval svenska kommuner i framtagandet av utredningen. Slutligen har kommunen hämtat in synpunkter genom kommunens landsbygdsråd som består av representanter för kommunens bygder.

Inledning

Örnsköldsviks kommun tar ett stort ansvar för Sveriges energiförsörjning. Sedan lång tid tillbaka har kommunens älvar och vattendrag försett Sverige med energi och under senare decennier har det utvidgats till att omfatta en ansenlig del av den vindkraft som redan idag finns i Sverige. Örnsköldsviks kommun har näst mest installerad effekt av vindkraft av alla Sveriges kommuner. Detta är vindkraft som producerar energi/el och som levereras i stor omfattning till andra delar av landet och EU.

Örnsköldsviks kommun har många aspekter som behöver tas i beaktande vid byggande av vindkraft, till exempel närboende och närliggande samhällen, rennäring och samers rättigheter, världsarv och skyddade naturområden, utrotningshotade arter, växande besöksnäring, ökande intresse för att söka mineralfyndigheter och ett växande näringsliv (till stor del grön omställning), där tillgång till el är central.

Sammanfattande synpunkter av SOU 2023:18

Ersättning till kommuner

Ersättning till kommuner är ett nödvändigt incitament för fortsatt utbyggnad av vindkraft och detta anser Örnsköldsviks kommun måste omfatta befintliga vindkraftsparker. Kommuner som gått före i omställningen ska inte missgynnas för det ansvar de tagit samtidigt som kommuner vilka tryggt varken sin egen eller landets energiförsörjning får tillskott i de kommunala finanserna. Förutom den orättvisa det

innebär kommer det förstärka oviljan att satsa på ny teknik eftersom det lönar sig att vänta.

Gällande nivåerna på ersättningen är det givet att den bör ligga i nivå med våra grannländer. Elen handlas med på en gemensam marknad och ersättningen bör ses i det ljuset.

Utredningens syfte var att föreslå de incitament som krävs för att öka tillstyrkan för vindkraft. Utredarna fastslår dock att de inte kan lägga fram incitament de själva anser nödvändiga på grund av utredningens direktiv. Detta är mycket olyckligt.

Örnsköldsviks kommun stödjer betänkandets inställning om att ersättning till kommunerna bör utredas skyndsamt. Så länge ersättning inte finns på plats finns fortsatt inget incitament för kommuner att säga ja till nya etableringar. Örnsköldsviks kommun vill understryka betänkandets bedömning att: ”Tillräckliga incitament för kommuner att medverka till utbyggd vindkraft kan bara uppnås genom en kommunal intäkt.”

Ersättning till närboende

Örnsköldsviks kommun är positiva till ersättning till närboende och möjlighet till inlösen. Här är kommunen av åsikten att även närboende till befintliga vindkraftsparker bör omfattas av möjligheten till ersättning. De lokala förhållandena är desamma, varför det blir principiellt viktigt att inte denna grupp blir förfördelad jämfört närboende vid nya parker.

Inriktningen att kompensationer sker i form av en intäktsdelning anser Örnsköldsviks kommun vara positiv, liksom att den utdelas i relation till avståndet. Att ersättningen schablonmässigt kan likställas med elkostnaden och eventuell värdeminskning är rimliga referensramar där kostnad och resursåtgång för administration av ersättningssystemet måste ställas i relation till dess träffsäkerhet. Vad gäller avståndet vill dock kommunen baserat på praktisk erfarenhet från landsbygdsrådet lyfta att påverkan på fastighetsvärde ofta är relaterat till naturgeografiska faktorer som påverkar en vindkraftsparks visuella påverkan, upplevelse av buller med mera. Ett bostadshus på andra sidan en sjö från en vindkraftspark belägen på en höjd påverkas trots det längre avståndet mer än ett bostadshus i anslutning till parken som har den i ryggen och med en skogsridda mellan byggnaden och vindkraftsparken. Detta gör att utredningen bör utöka avståndet för ersättning till att vara större än 10*vindkraftverkets höjd.

Slutligen, avseende ersättning till närboende vill kommunen framföra att den nedre gränsen, om en fastighetsskatt på minst 500 000 kr, för ett andra hus slår fel. I

Örnsköldsviks kommun och andra landsbygdskommuner, finns många fastigheter som genom denna gräns skulle bli utan ersättning för ett andra bostadshus. Här bör man i detta fall tänka om och antingen substantiellt sänka den nedra gränsen alternativt ta bort den. Avgörande borde vara om huset används, inte dess taxeringsvärde.

Ersättning till lokalsamhälle

Örnsköldsviks kommun är positiva till att behålla ersättningen till lokalsamhällen. Det är bra att sätta upp tydliga ramar, regler och roller samt att detta tydliggörs tidigt i processen. Örnsköldsviks kommun har några medskick då förslaget behöver utvecklas.

Att definiera lokalsamhällets gränser är svårt. Förutsättningarna skiljer sig dessutom runt om i landet. Utredningen behöver förtydliga vad den menar med lokalsamhälle, men det bör finnas utrymme vid varje tänkt vindkraftsetablering att lokalsamhälle och kommun involveras i att definiera avgränsningen i det enskilda fallet. Denna avgränsning bör finnas som underlag till tillstyrkan.

I flera fall finns lokalsamhället runt en vindkraftpark över en kommungräns. Här måste utredningen förtydliga hur det är tänkt att ersättningen till lokalsamhället ska fördelas och hur det ska gå till. Det hör inte till vanligheterna att en kommun beslutar om ersättning som tillfaller lokalsamhällen i en annan kommun.

Det behöver finnas en transparens kring ersättningsnivåer mellan vindkraftsägare och lokalsamhället. Dels för att skapa acceptans och öppenhet, dels för att få till en fungerande marknad för ersättningsnivåerna.

Slutligen bör det övervägas att även ersättningen till lokalsamhällen bör standardiseras till att omfatta både befintliga och nya vindkraftsparker. Det är viktigt för den lokala acceptansen att lokala samhällen som tidigt behövt förhandla om ersättning att de inte förfördelas jämfört det system som upprättas, utan ges möjlighet till att nå samma nivåer.

Planering och övriga insatser

Örnsköldsviks kommun är positiva till förslagen kring ekonomiskt stöd till kommunerna rörande kommunal energiplanering och ser framför allt behovet av en förändrad lagstiftning som bättre svarar mot dagens förhållanden gällande elektrifiering och marknadsförutsättningar.

Däremot är slutsatsen att det är i den kommunala energiplaneringen som kostnaderna uppkommer och som påverkansmöjligheterna finns felaktig. För att stärka kommunernas planering för vindkraft bör ekonomiskt stöd utgå riktat till den

Datum
2023-08-29Beteckning
Kst/2023:457

Avdelning, handläggare, tfn, e-post

Bygg- och miljöavdelningen

Ida Westman

ida.b.westman@ornskoldsvik.se

Ert datum

Er beteckning

KN2023/03016

kommunala översiktsplaneringen. Energiproduktion från vindkraft är en angelägen fråga för den kommunala mark- och vattenanvändningen. Här har kommunen tillika rådighet över frågan. Det är inom översiktsplaneringen som kostnader för utredningar, underlag, administration, lokal förankring och dialog sker. Att så är fallet syns tydligt genom att de flesta kommuner tog fram sina vindbruksplaner under de år Boverket erbjöd ett tillfälligt ekonomiskt stöd för detta. Givet att översiktsplanering sedan 2020 ska bedrivas rullande bör stödet vara kontinuerligt.

Örnsköldsviks Kommun

Anna-Britta Åkerlind

Kommunstyrelsens ordförande

Postadress

Kommunledningsförvaltningen
SE-891 88 Örnsköldsvik
Org.nr 212000-2445
www.ornskoldsvik.se

Besöksadress

Järnvägsgatan 6
Förvaltningens e-postadress
kommunledning@ornskoldsvik.se

Telefon

0660-880 00 vx

Bankgiro

188-4774

Signering

Följande parter har signerat detta dokument

Namn: ANNA-BRITTA ÅKERLIND

Datum: 2023-09-08 14:18

Signerat kryptografiskt SHA-256 hashvärde:

79AD8F096673E42D81604DD712BCE5E4E480B11C86692EBCF92821E8766D7795

Kommunstyrelsen

2023-09-05

1 (6)

§ 187 Yttrande, Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18) (Kst/2023:457)

Ärendebeskrivning

Örnsköldsviks kommun har fått möjlighet att yttra sig över ”Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)”.

Yttrande har tagits fram i nära dialog med en regional grupp bestående av representanter från kommuner och regionen i Västernorrland, samt med inhämtande av synpunkter från kommunens landsbygdsråd.

Örnsköldsviks kommun tar ett stort ansvar för Sveriges energiförsörjning. Sedan lång tid tillbaka har kommunens älvar och vattendrag försett Sverige med energi och under senare decennier har det utvidgats till att omfatta en ansenlig del av den vindkraft som redan idag finns i Sverige. Örnsköldsviks kommun har näst mest installerad effekt av vindkraft av alla Sveriges kommuner. Detta är vindkraft som producerar energi/el och som levereras i stor omfattning till andra delar av landet och EU.

Trots det faktum att Örnsköldsviks kommun är en av landets största producenter av förnybar elkraft leder det inte till några betydande ekonomiska eller materiella fördelar för kommuner och invånare i regionen. Det har över tid blivit alltmer tydligt att en utbyggd vindkraft på olika sätt påverkar livs- och boendemiljöer negativt. Sammantaget leder det till att viljan hos kommunerna att tillstyrka ytterligare vindkraft drastiskt minskat, samtidigt som behovet av elkraft på nationell nivå markant ökat.

Örnsköldsviks kommun har många aspekter som behöver tas i beaktande vid byggande av vindkraft, till exempel närboende och närliggande samhällen inklusive lantbruksenheter, rennäring och samers rättigheter, världsarv och skyddade naturområden, utrotningshotade arter, växande besöksnäring, ökande intresse för att söka mineralfyndigheter, ett växande näringsliv (till stor del grön omställning), där tillgång till el är central.

Utredningens uppdrag har varit att föreslå system för att kompensera dem som påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad, men också lämna förslag som ger kommunerna stärkta incitament att medverka till utbyggd vindkraft.

Kommunstyrelsen

2023-09-05

2 (6)

§ 187 (forts.)

Bland annat bör:

- närboende kompenseras genom ett årligt belopp som har att göra med avståndet till vindkraftsparken
- ägare som bor i intilliggande fastigheter ska ha rätt till inlösen som baseras på det marknadsvärde som finns innan vindkraftsparken byggs
- en kommun bör få rätt att förena ett ja till en vindkraftspark med kravet att få finansiering för det lokala samhällets utveckling

Utredningen pekar också på två förslag som ska stärka kommunernas förmåga att medverka till utbyggd vindkraft, genom:

- att Energimyndigheten ges i uppdrag att upprätta en vägledning till lagen om kommunala energiplaner (kraftslagsneutralt)
- att ett tillfälligt stöd delas ut till kommuner för planering av utbyggd fossilfri elproduktion, (120 mnkr över åren 2024 – 2027)

Kommunledningsförvaltningens kommentarer*Ersättning till kommuner*

Ersättning till kommuner är ett nödvändigt incitament för fortsatt utbyggnad av vindkraft och detta anser Kommunledningsförvaltningen måste omfatta befintliga vindkraftsparker. Kommuner som gått före i omställningen ska inte missgynnas för det ansvar de tagit medan kommuner som varken tryggt vare sig sin egen eller landets energiförsörjning får tillskott i de kommunala finanserna genom att ha väntat. Förutom den orättvisa det innebär kommer det förstärka oviljan att satsa på ny teknik eftersom det lönar sig att vänta.

Gällande nivåerna på ersättningen är det givet att den bör ligga i nivå med våra grannländer. Elen handlas med på en gemensam marknad och ersättningen bör ses i det ljuset.

Utredningens syfte var att stärka incitament för kommuner men utredningen kan inte lägga fram incitament de själva anser nödvändiga på grund av förändrade direktiv. Kommunledningsförvaltningen anser detta är mycket olyckligt. Kommunledningsförvaltningen stödjer betänkandets inställning om att ersättning till kommunerna bör utredas skyndsamt. Så länge ersättning inte finns på plats finns fortsatt inget incitament för kommuner att säga ja. Kommunledningsförvaltningen vill understryka betänkandets bedömning om att: ”Tillräckliga incitament för kommuner att medverka till utbyggd vindkraft kan bara uppnås genom en kommunal intäkt”

Kommunstyrelsen

2023-09-05

3 (6)

§ 187 (forts.)*Ersättning till närboende*

Kommunledningsförvaltningen är positiva till ersättning till närboende och inlösen. Här är kommunen av åsikten att även närboende till befintliga vindkraftsparker bör omfattas av möjligheten till ersättning. De lokala förhållandena är desamma, varför det blir principiellt viktigt att inte denna grupp blir förfördelad jämfört närboende vid nya parker.

Inriktningen att kompensationer sker i form av en intäktsdelning anser kommunledningsförvaltningen vara positiv, liksom att den utdelas i relation till avståndet. Att ersättningen schablonmässigt kan likställas med elkostnaden och eventuell värdeminskning är rimliga referensramar där kostnad och resursåtgång för administration av ersättningssystemet måste ställas i relation till dess träffsäkerhet.

Slutligen, avseende ersättning till närboende vill kommunen framföra att den nedre gränsen, om en fastighetsskatt på minst 500 000 kr, för ett andra hus slår fel. I Örnsköldsviks kommun och andra landsbygdskommuner, finns många fastigheter som genom denna gräns skulle bli utan ersättning för ett andra bostadshus. Ett andra bostadshus är viktigt för upprätthållandet av en levande landsbygd då det ofta bebos av familjemedlemmar, hyrs ut eller nyttjas för sociala tillställningar. Utredningen bör i detta fall tänka om och antingen substantiellt sänka den nedra gränsen alternativt ta bort den.

Ersättning till lokalsamhälle

Kommunledningsförvaltningen är positiva till att behålla ersättningen till lokalsamhällen. Det är bra att sätta upp tydliga ramar, regler och roller samt att detta tydliggörs tidigt i processen. Kommunledningsförvaltningen har några medskick då förslaget behöver utvecklas.

Att definiera lokalsamhällets gränser är svårt. Förutsättningarna skiljer sig dessutom runt om i landet. Utredningen behöver förtydliga vad den menar med lokalsamhälle, men det bör finnas utrymme vid varje tänkt vindkraftsetablering att lokalsamhälle och kommun involveras i att definiera avgränsningen i det enskilda fallet. Denna avgränsning bör finnas som underlag till tillstyrkan.

I flera fall finns lokalsamhället runt en vindkraftpark över en kommungräns. Här måste utredningen förtydliga hur det är tänkt att ersättningen till lokalsamhället ska fördelas och hur det ska gå till. Det hör inte till vanligheterna att en kommun beslutar om ersättning som tillfaller lokalsamhällen i en annan kommun.

Kommunstyrelsen

2023-09-05

4 (6)

§ 187 (forts.)

Det behöver finnas en transparens kring ersättningsnivåer mellan vindkraftsägare och lokalsamhället. Dels för att skapa acceptans och öppenhet, dels för att få till en fungerande marknad för ersättningsnivåerna.

Planering och övriga insatser

Kommunledningsförvaltningen är positiva till förslagen kring ekonomiskt stöd till kommunerna rörande kommunal energiplanering och ser framför allt behovet av en förändrad lagstiftning som bättre svarar mot dagens förhållanden gällande elektrifiering och marknadsförutsättningar.

Däremot är slutsatsen att det är i den kommunala energiplaneringen som kostnaderna uppkommer och som påverkansmöjligheterna finns felaktig. För att stärka kommunernas planering för vindkraft bör ekonomiskt stöd utgå riktat till den kommunala översiktsplaneringen. Energiproduktion från vindkraft är en angelägen fråga för den kommunala mark- och vattenanvändningen. Här har kommunen tillika rådighet över frågan. Det är inom översiktsplaneringen som kostnader för utredningar, underlag, administration, lokal förändring och dialog sker. Att så är fallet syns tydligt då de allra flesta kommuner tog fram sina vindbruksplaner under de år Boverket erbjöd ett tillfälligt ekonomiskt stöd för just detta. Givet att översiktsplanering sedan 2020 ska bedrivas rullande bör även stödet vara kontinuerligt.

Landsbygdsrådet har fått inkomma med synpunkter. Dessa har utgjort underlag för kommunens yttrande.

Prövning av barnets bästa

Beslutet om att godkänna och överlämna yttrandet till klimat- och näringslivsdepartementet har ingen påverkan på barn och unga och därför har en enkel prövning av barnets bästa genomförts.

Beslutsunderlag

- Kommunledningsförvaltningens beslutsförslag, yttrande, Värdet av vinden – Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18), daterat den 29 augusti 2023
- Yttrande Värdet av vinden – Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18), daterat den 29 augusti 2023
- Del 1 Värdet av vinden – Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)
- Del 2 Värdet av vinden – Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

Beslutet skickas till: Klimat- och näringslivsdepartementet

Kommunstyrelsen

2023-09-05

5 (6)

§ 187 (forts.)

- Skrivelse, information om korta Youtube-filmer, Värdet av vinden – Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18), daterat den 28 maj 2023
- Remiss, Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023_18), daterat den 10 maj 2023

Kommunstyrelsens behandling

Under kommunstyrelsens behandling yrkar Jenny Voittoinen (SD) på följande tillägg och ändringar i yttrandet:

Att under Inledning, lägga till en ytterligare mening i slutet av sista stycket: "Med anledning utav det tidigare nämnda samt att det i dagsläget inte ges tillräcklig kompensation för att man exploaterar lokalinvänares ekonomi och livsmiljö avstyrker Örnsköldsvik kommun från nya vindkraftsetableringar tills dess att tillräckliga incitament finns på plats."

Att under ersättning till Närboende, ta bort sista meningen och byta ut den mot: "Detta gör att utredningen bör utökas till ett betydligt längre avstånd som ges ersättning för den skada som vindkraften innebär."

Att under ersättning till Lokalsamhället, lägga till en ytterligare mening i slutet: "Ersättningen bör även ges en översyn återkommande, för att säkerställa att bygdemedlen tillfaller och disponeras utav de som berörs på ett korrekt sätt."

Att man i samtliga platser i yttrandet ersätter orden "park" och "parker" mot de mer neutrala orden "anläggning" och "anläggningar".

Zenitha Nordfjell (S) yrkar bifall till kommunledningsförvaltningens förslag.

Beslutsgång

Ordförande finner att kommunstyrelsen har beslutat i enlighet med kommunledningsförvaltningens förslag.

Ordförande ställer sedan Jenny Voittoinen (SD) tilläggs- och ändringsyrkande mot att avslå detsamma.

Ordförande finner att kommunstyrelsen har avslagit Jenny Voittoinen (SD) yrkande.

Kommunstyrelsen

2023-09-05

6 (6)

§ 187 (forts.)**Kommunstyrelsens beslut**

Kommunstyrelsen godkänner yttrande över Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften, daterat den 29 augusti 2023, och överlämnar det till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Protokollsanteckning

Jenny Voittonen (SD) tillåts att lämna följande protokollsanteckning,
“Vindkraftsetableringar är ständigt i konflikt med människors rättigheter till egendomsskydd, rättssäkerhet och grundlagsskydd, vilket har lett till ökat motstånd från lokalsamhällena. I vissa fall kan vindkraften också leda till kränkningar av mänskliga rättigheter, som i fallet med samiska samhällen där renbetet störs. Amnesty International har också uttryckt oro över vindkraftsprojekt som leder till kränkningar av mänskliga rättigheter, som i Fosen i Norge.

Eftersom man i dagsläget inte kompenseras tillräckligt för den ekonomiska- samt miljö- och livskvalitét försämringen som vindkraftsindustrin skapar föreslår Sverigedemokraterna därför att man i den mån det är möjligt avråder från ytterligare vindkraftsetableringar, åtminstone tills dess att ordentliga incitament har skapats. Därtill anser vi inte att det är särskilt genomtänkt att planera för storskaliga elintensiva etableringar genom alltmer oplanerbar el. För att då inte tala om hur en oplanerbar el skapar kraftiga obalanser i elnätet. Då vore det rimligare att använda sig mer utav planerbara försörjningsalternativ.”
